

Region Västmanland

Diarienummer: Dnr RUF210143

Remissyttrande över Från ord till handling – Regional Kulturplan för Västmanland 2023–2026

Ideell kulturallians är en samarbetsorganisation för den ideella kultursektorns riksorganisationer på kulturområdet. Ideell kulturallians företräder 20 medlemsorganisationer som i sin tur har över en miljon medlemmar, där verksamheten till stor del bedrivs ideellt. Ideell kulturallians riksorganisation samordnar också ett antal regionala ideella kulturallianser runt om i landet.

Våra medlemmar är ABF, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), Ax – Kulturorganisationer i samverkan, BILDA, Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets hus och Parker, Folkuniversitetet, Folkrorelsernas konstfrämjande, Ibn Rushd, MAIS, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV), Riksteatern, Riksskådebanan, Sensus studieförbund, SIOS – etniska organisationer i Sverige, Sveriges konstföreningar, Sveriges Hembygdsförbund, Studieförbundet Vuxenskolan och Våra gårdar.

Vi välkomnar remissversionen av Region Västmanlands nya kulturplan som lyfter många viktiga aspekter av kulturlivet och bärs fram av positiva mål och visioner. Det är bra utgångspunkter för att främja och utveckla kulturlivet. Vi ser särskilt fram emot förslaget om en överenskommelse mellan Region Västmanland och idéburen sektor (RÖK).

Vi har också tagit del av remissyttrande från Konstfrämjandet Västmanland och ABF Västmanland, och ställer oss bakom deras yttranden.

Vi menar att idéburen kultursektor är marginaliserad i remissversionen av kulturplanen. Våra synpunkter och förslag handlar därför om förtydliganden och kompletteringar. En handlingsplan ska komplettera det strategiska dokumentet. Det är ett bra upplägg, men vi kan förstås ännu inte hur veta hur den kommer att se ut.

Kontaktpersoner på Ideell Kulturallians

Gunnar Ardelius, verksamhetschef gunnar.adelius@ideellkultur.se

Tel 073-954 01 15

Anna Livion Ingvarsson, kulturpolitisk sekreterare anna.livion.ingvarsson@ideellkultur.se

Tel 0739-788666

Sammanfattning

- Vi föreslår att Region Västmanland inrättar ett återstartsstöd för idéburna organisationer.
- Vi föreslår att regionen inrättar ett stöd till underhåll och tillgänglighetsanpassning av lokaler för lokalhållande organisationer.
- Vi föreslår att regionen främjar de idéburna organisationerna genom ekonomiskt stöd till inköp av digital teknik samt utbildningsinsatser inom digitalisering.
- Vi föreslår att Region Västmanland gör en kartläggning av den idéburna sektorns verksamhet i regionen för med syfte att klargöra deras roll i det kulturella kretsloppet och kunna samverka och möta upp där det bäst behövs.
- Vi föreslår att Region Västmanland inför långsiktiga generella bidrag för att stärka den idéburna sektorn.
- Remissversionen använder många olika begrepp för kulturlivets aktörer, vilket bidrar till otydlighet. Vi föreslår att antalet begrepp begränsas och definieras i kulturplanens inledning.

Begrepp för kulturlivets aktörer

Vi anser att man genomgående i texten använder många olika begrepp, till exempel: Civila samhället, idéburna sektorn, semiprofessionell/amatörkultur, amatörteaterföreningar, arrangörer, kulturverksamheter, kulturlivet, med flera. De många olika begreppen medför en otydlighet.

Vi föreslår att man i huvudsak använder tre begrepp som bör definieras i början av texten och sedan genomgående används: Institutionerna, Det fria kulturlivet, Den idéburna sektorn/ idéburna organisationer

Återstart efter pandemin

Den idéburna sektorns verksamhet har drabbats hårt av pandemin, och det kommer att ta lång tid att ta igen vad man förlorat och viktiga verksamheter riskerar att slås ut. Satsningar för att stötta den idéburna organisationer i återstarten efter pandemin saknas helt i kulturplanen.

Vi föreslår att kulturplanen kompletteras med en skrivning om läget efter pandemin samt en satsning på stöd för återstart till de idéburna organisationerna.

Nedan följer kommentarer, synpunkter och frågor som hänvisar till texten under respektive rubrik i remissversionen av kulturplanen.

2 Kulturens bidrag till ett livskraftigt Västmanland

2.1.1 Barns och ungas rätt till kultur

FNs barnkonvention slår fast barn som rättighetsinnehavare och barns rätt till kultur. Ambitionen att införa en regional kulturgaranti för barn är god, och vi välkomnar den. Men i beskrivningen av barns och ungas möjligheter att ta del av kultur i Västmanland saknas helt de stora insatser som görs inom idéburen sektor, bland annat genom teatergrupper, musikgrupper, konstklubbar, dansföreningar, band, orkestrar, mm. Här finns en stor potential att stärka barns och ungas rätt till kultur genom samverkan de idéburen sektors verksamhet för och med barn och unga.

Vi föreslår att avsnittet om barns och ungas rätt till kultur kompletteras med en analys av de insatser som görs inom idéburen sektor, samt att kulturgarantin inrättas i samverkan med ideell kultursektor.

2.1.3 Kultur i det hållbara samhället

Kulturplanen konstaterar att konst och kultur kan synliggöra samtidens och framtidens utmaningar och bidra med kunskap och metoder för att hantera dem. Detta är sant, kultur är ett viktigt sätt att bearbeta tillvaron. Men det kan inte vara förvaltningens uppgift att bestämma vilka frågor kulturaktörer i regionen ska ta upp i sin konst och kulturverksamhet.

Vi föreslår att följande resonemang utvecklas eller stryks, så att det inte riskerar att uppmuntra snäva tolkningar: "I en tid av klimatförändringar skapar Region Västmanland en dynamisk infrastruktur där konstnärer, författare och filmare, forskare och civilsamhälle återspeglar berättelser från Västmanland."

Kommentar: För det första är "berättelser" bara ett av många uttryck, och regionen måste vara öppen annat än just berättande kultur. För det andra bör inte visst konstnärligt innehåll främjas på bekostnad av annat innehåll. Kulturen måste vara fri och oberoende. Kulturen i Västmanland ska kunna relatera till Västmanland lika gärna som till något i Skåne, Norrland, Ukraina eller resten av världen – det är upp till den som utövar kultur att välja själv. På samma sätt kan kultur i Västmanland relatera till klimatförändringar, men lika gärna vilket annat ämne som helst.

2.1.4 Region Västmanland vill

Vi föreslår att punkten "*Utveckla metoden "Berättelsens kraft för en hållbar omställning"*" stryks och ersätts med en skrivning som rimmar bättre med det nationella kulturpolitiska målet: "Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling."

(Kommentar: Metoden Berättelsens kraft för en hållbar omställning kan möjligen passa i Region Västmanlands handlingsplan för samma period som kulturplanen.)

Punkten "*Arbeta efter metoden "Social mobilisering"*"

Vi välkomnar att social mobilisering benämns inom kulturplanen, och hoppas att det innebär att förvaltningen vill främja de rörelser som arbetar efter metoden.

Vi föreslår att skrivningen "*Arbeta efter metoden "Social mobilisering"*" ändras till "*Stötta/Främja rörelser som arbetar efter metoden "Social mobilisering"*".

2.1.5 Konstnärlig frihet och armlängds avstånd

Ideell kulturallians ställer sig bakom strävan mot konstnärlig frihet och armlängds avstånd, och välkomnar förslaget om externa sakkunniga i bedömningsprocesser. Det är också klokt att inkludera sakkunnig icke-politisk representation i de regionala kulturinstitutionernas styrelser.

3.4.1 Region Västmanland vill (Kulturens bidrag till ett livskraftigt Västmanland)

Vi välkomnar och ser fram emot att Region Västmanland vill utveckla en regional överenskommelse (RÖK), eftersom vår erfarenhet är att detta är bra för att stärka samverkan. Här kan det vara intressant att nämna att Ideell kulturallians är på väg att etablera en regional organisation "Ideell kulturallians Västmanland". Vår förhoppning är att Ideell kulturallians kan stärka förutsättningarna för samverkan mellan den idéburna sektorn och det offentliga. Ett uppstartsmöte för det regionala Ideell kulturallians planeras att hållas i augusti 2022.

Vi uppskattar också med ambitionen att stärka kulturarrangörer i Västmanland. Arrangörsföreningar och lokalhållande föreningar inom idéburen sektor tar ett stort ansvar för kulturlivet i länet.

Inför arbetet med den regionala överenskommelsen med idéburen sektor, skulle det dessutom vara värdefullt med en stärkt kunskapsbas om ideell sektor.

Vi föreslår att regionen också gör vara en inventering och genomlysning av den idéburna kultursektorn i länet, för att få en samlad bild och överblick. Större kunskap om den idéburna sektorn skulle bidra till att skapa den jämbördiga dialog och det förtroende mellan parterna idéburen sektor och det offentliga som eftersträvas.

4.4.1 Region Västmanland vill (Ett tillgängligt kulturliv i Västmanland)

De lokalhållande föreningarna axlar ett stort ansvar för att tillhandahålla den fysiska förutsättningen för kultur genom scener, mötesrum och andra samlingsplatser. Det är platser för ett oberoende kulturliv. Därför är det oroande att många lokalhållande föreningar har stora bekymmer med behov av underhåll, anpassning för funktionshinder och digitalisering. Digitalisering är också en utvecklingsfråga för framtiden, och kan på många sätt öka tillgängligheten. Samtidigt skapas här en djup klyfta som utesluter dem som saknar tillgång till dator, smartphone och internet.

Den idéburna sektorn är redan underfinansierad, och saknar resurser för tillgänglighetsanpassning av lokaler och digitalisering.

Därför är vi glada för att Region Västmanland vill stärka kulturella mötesplatser i länet och öka den digitala tillgängligheten. För att dessa skrivningar ska få konkretion, behöver de kombineras med ekonomiska satsningar på idéburna föreningar.

Vi föreslår att regionen inrättar ett stöd till underhåll, teknisk upprustning och tillgänglighetsanpassning av de lokaler som lokalhållande föreningar ansvarar för.

Vi föreslår också att regionen också inrättar ett stöd till inköp av digital teknik samt utbildningsinsatser inom digitalisering för ideell sektor.

5.4.1 Region Västmanland vill (Ett skapande Västmanland)

Under rubriken Ett skapande Västmanland finns en text om kreativa näringar och dess kretslopp med professionella utövare. Trots att det är ett utförligt resonemang, är det svårt att förstå vad texten syftar på rent konkret.

Däremot står inget om de idéburna organisationernas viktiga roll för det professionella kulturlivet. Det är en allvarlig brist att på detta sätt helt utesluta en stor del av regionens skapande verksamhet. Exempelvis är många kulturutövare inom studieförbundens verksamhet professionella och utbildade inom sitt konstområde. Vidare ger arrangörsföreningar och lokalhållande föreningar uppdrag till professionella utövare, och är viktiga för att ge kulturutövarna inkomster och tillfälle att möta sin publik, som de behöver för att utvecklas. Många barn får sin första kulturupplevelse utanför hemmet genom idéburna organisationers kulturverksamhet, grundförutsättningen för eget skapande. De idéburna organisationerna har en självständighet och initiativförmåga som stärker den kulturella friheten och driver på konstnärlig utveckling. Eventuellt förbises den idéburna sektorn på grund av okunskap om sektorns viktiga roll i det kulturella kretsloppet.

När idéburna sektorns viktiga roll för "ett skapande Västmanland" på detta sätt negligeras i texten, blir kulturplanen ihålig och svag. Om regionen vill främja "Ett skapande Västmanland" framgångsrikt, måste planen vara att ta vara på den kraft för "ett skapande Västmanland" som finns i idéburen sektor.

Ett Regionalt resurscentrum för konst i Västmanland låter mycket intressant, och vi ser fram emot att höra mer om hur det är tänkt att fungera och vad verksamheten kan innehålla. Det finns aktörer inom den idéburna sektorn i Västmanland som driver konstverksamhet på hög nivå, och en samverkan med dem skulle kunna stärka det nya resurscentret. Eftersom ambitionen är att stärka konstområdets utveckling i länet, kommer placeringen att det regionala resurscentret vara en strategiskt viktig fråga.

Vi föreslår, precis som vi redan skrivit ovan under punkt 3.4.1, att regionen gör inventering och genomlysning av den idéburna kultursektorn i länet, för att få en samlad bild och överblick.

Vi föreslår att Resurscentrum för konst utvecklas i nära samarbete med länets idéburna konstorganisationer.

Vi föreslår också att regionen överväger placering på annan ort än Västerås för att konstverksamheten ska få bättre spridning i länet.

6 Verksamhetsområden

Under respektive verksamhetsområde beskrivs framför allt de verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellens förordning. Inom vissa av dessa områden lyfts idéburen sektor fram, inom andra områden finns den inte med. Vi för in alla våra kommentarer under rubrik 6.8 även om de också passar in under de olika konstområden som beskrivs under rubrik 6.1-6.7.

6.8 Civilsamhället och Folkbildning

Teater, musik, dans

Västmanland har ett levande musikliv också utanför institutionerna. Band, fria grupper, orkesterföreningar, mm. Här finns möjligheten att själv utöva och skapa musik. Detta skulle behöva lyftas någonstans i kulturplanen och diskuteras på ett regionalt plan. Som området beskrivs nu, handlar det endast om att erbjuda musikupplevelser, inte stimulera till eget utövande. Enligt ABF finns en stor brist på replokaler i Västmanland, och verksamma musiker beskriver läget som katastrofalt. Nya generationer professionella musiker börjar många gånger sitt musicerande tillsammans med andra i små grupper, men en förutsättning för detta är att det finns replokaler.

Orkestrar har en särskild utmaning i att rekrytera nya unga musiker. De instrument som spelas i orkester syns inte i de musiksammanhang där ungdomar orienterar sig, eftersom orkestermusik inte har samma genomslag i exempelvis TVs Idol. För den kulturella mångfalden och rekrytering av unga musiker till orkesterinstrument, skulle en samverkan mellan offentliga institutioner som kulturskolan och de föreningsdrivna orkestrarna vara en väg framåt. Vi föreslår att detta lyfts inom Regional Kulturskola i Västmanland.

Teaterföreningar som arbetar med barn och ungdom behöver stöd till hyra, material, teknik och digitalisering. För att barn och ungdomar ska få en stimulerande och givande introduktion till teatern som uttrycksmedel, behövs också välutbildade ledare. Idag saknas långsiktiga stöd, så att det går att engagera professionella ledare som kan stanna kvar över tid och inte bara tillfälliga uppdrag.

Arbete med ungdomsverksamhet kräver kontinuitet och uppsökande insatser för nyrekrytering, och pandemin har gjort detta omöjligt och det finns mycket att ta igen. Föreningar som arbetar med barn och unga inom teater och musik behöver ges möjlighet engagera professionella ledare som kan stanna kvar. Men idéburen sektor är oftast hänvisad till projektbidrag från kommun och region, vilket bara ger en tillfällig lösning.

Bild och form

Idéburen sektor inom konstområdet arrangerar konstutställningar och andra konstprojekt och erbjuder därmed både publiken upplevelser utanför institutionerna och ger uppdrag till utövarna. Konstverksamheter inom idéburen sektor har visat att de kan leverera samtidskonst på hög nivå som samtidigt främjar det lokala konstklimatet. Ett bra exempel är Konstfrämjandet. Men de drivs ofta på projektbasis med osäker finansiering, vilket medför svårighet att planera och utveckla verksamheter långsiktigt. Anställda går på korta kontrakt och osäkra arbetsvillkor.

Aguélimuseet är ett professionellt museum med tillfälliga utställningar som drivs av Sala konstförening. Museet äger Sveriges största samling med verk av Ivan Aguéli, en av den svenska konsthistoriens förgrundsgestalter. Samlingen innehåller även verk av många andra betydelsefulla svenska konstnärer. Museet har behov av upprustning, exempelvis ny belysning, utbildning i digitala plattformar och verksamhetstöd. Det är anmärkningsvärt att en konstverksamhet av detta unika slag inte får ekonomiskt stöd av regionen, och vi menar att det är hög tid att Region Västmanland ser över detta.

Underfinansiering och projektorienterad ekonomi och kortsiktighet är en av de största utmaningarna dessa konstverksamheter har. En stödåtgärd som tar sikte på att stötta upp verksamheter generellt med långsiktiga verksamhetsbidrag skulle vara den bästa framtida satsningen.

Film

Vi välkomnar såväl ekonomiskt stöd som utbildningsinsatser för arrangörsföreningar och lokalhållande föreningar som visar film.

Kulturarv och slöjd

Idéburen sektor nämns som en aktör bland andra i samband med kulturarvsstrategin. Det är viktigt att en sådan strategi följs upp, och att länets verksamheter samverkar med hembygdsrörelse, bygdegårdar, arbetslivsmuseer samt de som ägnar sig åt att utöva ett levande kulturarv inom slöjd, folkmusik, folkdans, mm.

Litteratur

Idéburen sektor framför allt inom studieförbunden är en aktör för litteratur som konstform. Arrangörer av litteraturprogram stimulerar läsande och stödjer samtidigt aktivt de lokala författare som framträder i dessa sammanhang. Bidrag till arrangörer inom litteratur behöver vara på en nivå som skapar utrymme för arvoden till medverkande enligt de konstnärliga intresseorganisationernas rekommendationer.

6.8.2 Så här vill Region Västmanland att civilsamhället och folkbildningen utvecklas

Vi välkomnar det stärkta samarbetet med Region Västmanland, och ser fram mot den regionala överenskommelsen om långsiktig samverkan mellan Region Västmanland och idéburen sektor (RÖK).

Vi föreslår att Region Västmanland dessutom gör en satsning på långsiktiga generella bidrag också till organisationer inom idéburen sektor som nu hamnar utanför kultursamverkansmodellens förordning. Bidrag som inte är styrda – som går att använda till teknikinköp, lokaler, löner och arvoden. Och som gör det möjligt att tänka bortom korta projekt och istället satsa på långsiktig utveckling av kulturverksamheterna.